

DETROITO ATEITININKŲ PRAEITIES SANTRAUKA SU PRIEDAIS

Pranas Zaranka

Bekilnodamas *“Detroito ateitininkų praeitin sugrįžtant”* rašini į kompiuterio disketes, patyriau savamokslio klaidų painybes, todėl visas istorijas bandau užbaigti nauju “dokumentu”.

Detroito ateitininkai sendraugiai susiorganizavo 1949 m. rudenį, jaunimo kuopa 1950 metais. Į Detroitą atvykau 1951 m. pradžioje, tuoj įsijungiau į ateitininkišką veiklą. Kadangi jau Vokietijoje, Gross Hessepe ir Diepholz stovyklose globojau at - kų berniukų būrelį (jame brendo vėliau iškiliais veikėjais tapę: Vytautas Vygantas, Juozas Gailevičius - Gaila, Antanas Polikaitis, Algimantas Kezys), tai buvau sendraugių tėvų paprašytas globoti moksleivius ateitininkus, kurių dalis jau buvo “jaunimo” kuopoj, bet jaunesni dar buvo neorganizuoti. Pirmą susirinkimą šv. Antano mokykloje gegužės mėnesį suorganizavo kun. Juozas Kluonius, kelerius metus nuoširdžiai bendravęs su jaunimu. Tėvų ir mano troškimai padėti jauniems augti ir bręsti dorais žmonėmis, sąmoningais katalikais ir lietuviais, ypač išlaikyti ir stiprinti lietuvių kalbą, literatūros ir istorijos žinojimą, sutapo. Susirinkimuose išmokta rašyti protokolus, referatus, deklamuoti eilėraščius. Daug laiko pašvęsdavom įvairių minėjimų montažams repetuoti, dažnai kartu su studentais ateitininkais. Ruošdavomės ir vasaros stovyklų programai, daug dainavom. Per dešimtį metų ne kartą turėjom susirinkimus mokinių tėvų namuos, taip vieni kitus pažinom iš arčiau. Mūsų veiklą nuoširdžiai rėmė ateitininkiškos šeimos: Jurgis ir Marija Mikailai, dr. Vladas ir Stasė Bubliai, Pranas ir Marija Polteraičiai, Vytautas ir Elena Čižauskai, Jonas ir Aldona Valukoniai, Leonas ir Marija Bajorūnienė, Alfonsas Juška, Juozas Mika, dr. Vytautas ir Vanda Majauskai, dr. Adolfas ir Jadvyga Damušiai, dr. Jonas ir Janina Mikulioniai, Ignas ir Janina Skirgaudai, Bronius Polikaitis. Iš šių šeimų pirmą, o ir vėlesnius dešimtmečius rinkom sendraugių valdybas, šios šeimos aktyviai jungėsi į Dainavos stovyklos statybas ir priežiūrą.

Pirmų dešimtmečių religinis gyvenimas sukosi apie šv. Antano parapijos bažnyčią. Ypatingai švęsta šv. Kazimiero, Kristaus Karaliaus šventės, labai uoliai dalyvauta rekolekcijose, dažnai net atskirai susitinkant su rekolekcijų vedėjais.

Paskaitas skaitė profesoriai dr. Pranas Padalis, dr. Justinas Pikūnas, dr. Adolfas Damušis. Ideologiškai sustiprindavo atvykę svečiai: Simas Sužiedėlis, kun. Stasys Yla, prof. Kazys Pakštas, dr. Juozas Eretas, dr. Zenonas Ivinskis, vysk. Vincentas Brizgys, vysk. Vincentas Padolskis, Juozas Brazaitis, dr. Juozas Girnius, kun. dr. Antanas Paškus.

Pirmasis Lietuvių Bendruomenės Michigan Apygardos pirmininkas buvo dr. Pr. Padalis, Jo iniciatyva 1953m., buvo sušauktas susirinkimas ir įsteigta LB Detroito apylinkė, išrinkta valdyba. LB valdybose pirmininkais yra buvę ateitininkai: dr. J. Pikūnas, Jurgis Mikaila, dr. Kęstutis Keblys, dr. Vyt. Majauskas, Jonas Urbonas, Alfonsas Juška, Arūnas ir Narimantas Udriai. Kiti yra turėję kitokias pareigas valdybose ir net JAV LB Taryboje.

Ateitininkai greitai jungėsi į II - jo Vatikano suvažiavimo nutarimų vykdymą. Buvo rūpintis, kad šv. Antano lietuvių parapijos bažnyčioje būtų antros mišios lietuvių kalba. Šauktas parapijiečių susirinkimas, kuriame išrinktas 18 asmenų komitetas, jame buvo šeši ateitininkai. Komiteto pirm. Jurgis Mikaila kartu su dr. Kęstučiu Kebliu ir Danute Mičiūniene vyko į Arkivyskupijos Kuriją. *Baigus pasitarimus, buvo gauta tiek lietuvių kalbos praplėtimo pamaldose, kiek pageidauta* - rašo Jurgis Mikaila. Šv. Antano auksinio jubiliejaus leidinyje 1920 - 1970. Tame leidiny randame, kad 1967 m. šv. Antano parapija ruošėsi Arkivyskupijos Sinodui. *Per tris susirinkimus buvo apžvelgta devynioms komisijoms paskirti klausimai ir dalyviai supažindinti su sinodo paskirtimi ir uždaviniais. Ketvirtame susirinkime grupės rekomendavo pasiūlymus ir išrinko atstovus į rajoninius posėdžius.* . . Organizacinėje grupėje buvo dr. K. Keblys, jis vadovavo ir diskusinei grupei - pasauliečiai, auklėjimas ir apylinkės reikalai, Valerijus Gražulis - auklėjimo, apylinkės reikalai, misijos.

Į pirmą šv. Antano parapijos tarybą 1970 m. išrinkti at - kai: Pr. Polteraitis ir Gražina Vaškelytė. Liturgijos komisijoj - Genovaitė Viskantienė ir Pr. Zaranka. Mano didysis uždavinys buvo, netekus lietuvių vargonininko, išsiskirsčius chorui, išmokyti giedoti visus žmones. Tai labai palaikė parapijos administratorius kun. Kazimieras Simaitis. Spausdinau giesmių lapus, prieš sumą po dešimt ir net penkiolika minučių mokėmės naujas giesmes, išmokom net Br. Budriūno sukurtas šv. Kazimiero garbei mišias dviem balsams. 1975 m. suredagavau ir išspausdinau giesmyną *“Tave, Dieve, garbinam”*, kur tilpo 84 giesmės.

Dievo Apvaizdos (toliau trumpinsiu į D.A.) parapijos patalpose, rūsyje po bažnyčia ateitininkai pradėjo rinktis dar 1966 m., ypač kai Valerija Kundrotienė 1968m. ėmėsi globoti jaunesnius moksleivius. Jau tada buvo žinoma, kad bažnyčia bus griauinama 1970 m. pavasarį. Dr. Adofas Damušis, vienas iš nedaugelio vadinamų “tremtinių” priklaususių tai parapijai 1973 m. D. A. lietuvių parapijos leidinyje rašo: . . . *susidarė patogi proga perkelti parapiją toliau į Detroito vakarinį priemiestį Southfield, kur jau kūrėsi visa eilė jaunųjų, čia mokslus baigusių šeimų.* Dr. Damušis gražiai atsiliepia ir iškelia Lietuvos vyčių sąmoningumą rūpinantis naujų parapijos pastatų statyba. 1967 m. išrinktame komitete dr. Damušis buvo vienas tarp vyčių. Po poros metų statybos komitete randame dar ir dr. J. Pikūną, dr. Vyt. Majauską. Per kelerius metus gana daug šv. Antano parapijos narių prisirašo prie D.A. parapijos.

Nuo 1970 m. gegužės 24d. D.A. parapijiečiai meldėsi St. Beatrice bažnyčioje. Tais pačiais metais buvo sudarytas laikinasis komitetas tarybai išrinkti, o birželio mėn. visuotinis susirinkimas priėmė dr. J. Pikūno paruoštą parapijos konstituciją. Pirmam posėdžiui taryba susirinko p. Bajorūnų bute. J. Pikūnas tapo liturgijos komiteto pirmininku, Jonas Urbonas - tarybos sekretorium, Leonas Bajorūnas - administracijos kom. pirm., Vytautas Majauskas - parapijos bendruomenės kom. pirm., Lilė Gražulienė - jaunimo komiteto pirm. Netrukus piniginei atskaitomybei tvarkyti buvo pakviestas buhalteris Vladas Bublys. Liturgijos komitetas atspausdino įsegamus giesmių lapus, įvedė bendrą giedojimą, ruošė rekolekcijas. Pirmosioms taryboms pirmininkavo Lietuvos vyčių veikėjas Ralph Valatka, trečiajai, ketvirtajai, septintai ir aštuntajai 1972-74, 1976 - 78 1976 - 78 - Algis Rugienius, Lietuvių Bendruomenės atstovas, ypatingai pasidarbavęs nuo 1970 m. vadovaudamas pastatų statyboms. Buvo ir daugiau tikrai uolių darbuotojų. Šio rašinio tikslas - parodyti ateitininkų indėlį.

D.A. parapijos tarybai yra pirmininkavę ateitininkai: Kęstutis Keblys, Jonas Urbonas, Vytas Petrulis (nuo 1980 iki 1988), Janina Udrienė (1998 - 2004). Nuo 1992 m. taryboje dalyvauja ir organizacijų atstovai. Ateitininkų atstovai taryboje yra buvę: Janina Udrienė, Giedrė Ješmantienė, Rita Giedraitienė, Birutė Bublėnė. Daug metų liturgijos komitete veikė ir komitetą parapijos taryboje atstovavo: Benediktas Neverauskas, Vacius Lelis, Valentina Rauckienė, Jurina Rugienienė, Pr. Zaranka, 1979 metais paruošęs spaudai *“Giedokime Viešpačiui”* giesmyną, kurio spausdinimo išlaidas padengė Valatkų šeima, 2001m. buvo išleista antroji praplėsta laida - 131 giesmė su gaidomis (išleido Albina Lingienė). Pirmosios laidos didelė dalis paaukota Dainavos stovyklai. Pr. Zaranka D.A. bažnyčioj beveik ketvirtį šimtmečio yra ir kantorius ir lektorius per šokiadienių šventes ir Didžiosios savaitės pamaldas, nuo 1997 m. tvarko vargonininkų kalendorių, paruošia priegiesmių, psalmių natas ir giesmių repertuarą, vadovauja vyrų balsų kvartetui, kuriame gieda su Edvardu Skiočiu, Linu Mikulioniu ir Vitu Underiu. Dvidešimt metų vargonavo Vidas Neverauskas, nuo 1997 Rimas Kasputis, Ada Mikštienė ir Rita Giedraitienė, kuri yra šeštadieninės mokyklos tikybos mokytoja, paruošianti vaikus pirmai Komunijai ir Sutvirtinimo Sakramentui. Tikybos mokytoja daug metų yra buvusi Aldona Milmantienė ir Valerijus Gražulis. Valentina Rauckienė ir Jurina Rugienienė nuo pat D.A. bažnyčios šventinimo 1973 m. rugsėjo mėn. 8 d. puošia bažnyčią sekmadieniams, Kalėdų ir Velykų šventėms. Parapijos aplinkos gražinimu sielojosi Vanda Majauskienė, Alfonsas Juška.

Kelerius metus knygas salės prieangyje pardavinėjo Saulius Jankauskas su moksleiviais ir studentais ateitininkais. Dalia Navasaitienė tvarkė parapijos bibliotekėlę. Nemažas skaičius ir vyresnių, ir jaunesnių ateitininkų ėjo bažnyčios tvarkdarių, aukų rinkėjų pareigas.

Apie parapijas rašydamas negali pamiršti ir jų vadovų klebonų, vikarų. Nuo pat veiklos pradžios ateitininkai jautė tėvišką šv. Antano klebono kun. Igno Boreišio pritarimą ateitininkiškai veiklai. Detroito ateitininkų dvasios vadais buvo kun. Juozas Kluonius, kun. Kazimieras Simanavičius - Simaitis, ypač nuoširdžiai visokeriopą katalikišką akciją puoselėjo kun. Bronius Dagilis, gana veiklus su jaunimu savo jaunystėj buvo kun. Viktoras Kriščiūnevičius, nuoširdžiai J. D.A. parapijos rūšį įsileisdavo klebonas kun. Mykolas Kundrotas, visada prisišaukiamas šv. Antano parapijos klebonas, Dainavos stovyklos kapelionas ir Detroito sendraugių at - kų skyriaus dvasios vadas kun. Alfonsas Babonas. Nemažą įtaką jaunimui turėjo kun. Stasys Yla su jo sukurtais ideologiniais kursais moksleiviams Dainavoje. Dainavos artumas veikė Detroito lietuvių bažnyčių liturgiją. Iš Dainavos stovyklų gavome naujas seselės Bernadetos, vėliau Fausto Strolios giesmes. Dainavos stovykloje kai kurie jaunuoliai išmoko lektoriauti. Dainavos stovykloje jaunimas susipažino su būriu lietuvių kunigų, gal labiausiai jiems artimu, mielu ir suprantamu kun. Antanu Saulaičiu, SJ.

Jei pirmą dešimtmetį ateitininkai veikė šv. Antano parapijoje, tai kitus du dešimtmečius Šeimos šventės šventė Dainavoje. Jaunučių, moksleivių susirinkimai dažnai būdavo Damušių rūsy ar kieme. Abu Jadvyga ir Adolfas Damušiai labai rūpinosi ir dirbo su jaunimu. Sakyčiau, kad trečiasis Detroito at - kų dešimtmetis buvo visos veiklos viršūnė. Tai liudija ir įvairūs parengimai, vaidinimai, Jadvygos Damušienės režisuoti, gyva moksleivių veikla, Janinai Udrienei, Marijai Jankauskienei, Birutei Bublionei globojant, gausūs jaunųjų rašiniai "Ateities" žurnale. To laikotarpio nuotaiką gražiai išreiškia Jonas Mikulionio Šeimos šventei Dainavoje 1976.VI.6. parašyta daina: "Sendraugiai dainuoja", melodija T. Makačino "Gimtinės dangus".

SENDRAUGIAI DAINUOJA

Užmiršta sendraugiai senatvę / jaunų draugų jaunam būry,

Širdis krūtinėj ima plakti / jausmų audringam sūkury.

PRIEDAINIS: Teskamba dainos mūs jaunystės / - jėgų šaltinis nuostabus.

Jaunystėj gimusi draugystė / senatvėje paguoda bus.

Spyglyje vandenys nutilsta / ir kryžių kalnas toks ramus

Dainoje sendraugiai prabilsta / su daina vėl jauni jie bus

PRIEDAINIS

Šiandieną džiaugsmu dega širdys, / veiduose dega šypsena,

Kai senos ausys aiškiai girdi / kokia gaivi jaunų daina.

PRIEDAINIS

Moksleiviai, jaunieji ir jaunučiai / studentams žengia iš paskos:

"Ei, duokit kelią mums senučiai - / jūs paieškokit sau taikos . . ."

PRIEDAINIS

Jaunučių pulkas garsiai sako ; / "Tiktai palaukite kantriai

Mes suvaidinsim Rudnosiuką" / ponios Jadvygos teatre".

PRIEDAINIS

Triukšmu jaunystę savo reiškia / Marijos jaunieji - paaugliai,

Globėjos galvai yra aiškūs / jaunų žmonių jauni keliai.

PRIEDAINIS

Moksleivių žingsniai apskaičiuoti, / nedaug į šoną pasuksi,

Janinos žvilgsnis visus juosia / "Around the bush" nepamuši.

PRIEDAINIS

*Studentai žengia žingsniu tvirtu / Jankausko Sauliaus vedami,
Susirinkimai atgaivinti / Mikailos Jurgio mintimis.*

PRIEDAINIS

*Žaliems žaibams krūtinę daužant / ir ieškant nevilty kelių,
Problemas meilės jums išaiškins / tik Gražulienė su Kebliu.*

PRIEDAINIS

*Senų draugų dvasia gyvena, / kraujo srovėj mažiau ugnies,
Gyva mintis tyliai sruvena / iš tolimosios praeities.*

PRIEDAINIS

*Visiems pasaulį yra skirta / patirti džiaugsmo ir vargų,
Nebaisu sendraugiams numirti / giesmės aiduos jaunų draugų.*

**PRIEDAINIS: Teskamba dainos mūs jaunystės, / jėgų šaltinis nuostabus
Jaunystėj gimusi draugystė / senatvėje paguoda bus.**

Manau, kad daug padėjo ir dvylikos skyrių lituanistinėj mokykloj įsteigimas. Nors nebūtini, bet pelningi ir daug žmonių sutraukę buvo sendraugių ruošti Užgavėnių kaukių baliai. Primintina, kad Detroito ateitininkų sendraugių yra aukojęs ir kitoms organizacijoms, spaudos vajams, o Lietuvoje atsikūrus ateitininkams, parėmė ir Federacijos valdybą ir "Ateities" leidimą didesnėmis sumomis. Neturtingiems vaikus Lietuvoje yra jaunučiai ir moksleiviai yra pasiuntę žaislų, batų, kuprinių.

Beveik per visą penkiasdešimtmetį didžioji problema buvo studentų perėjimas į sendraugius. Baigę mokslus dar ilgai norėjo būti su jaunimu, baidėsi sendraugio vardo, (nors toks santarietis Zenonas Rekašius man yra sakęs, kaip jiems patikusi sendraugio vardo prasmė, bet jie negalėjo taip vadintis, nes tai buvo ateitininkų nuosavybė . . .) Detroito sendraugiai ne kartą bandė įtraukt jaunuosius. Kartais pavykdavo. Valdyboms pirmininkavo neseniai baigę studijas: Algirdas Glatkauskas, Valerijus Gražulis, Rita Giedraitienė. Deja nuo 1996 m. sendraugių veikla silpnėja, tesurengiama pavasarinė Šeimos šventė, dar veikia Vitos Neverauskienės vedamas knygų stalas D.A. kultūrinio centro prieangyje, dar turim veiklią ateitininkų atstovę ir švietimo komiteto pirmininkę Birutę Bublienę, ypatingai besirūpinančią jaunimo religiniu auklėjimu ir jaunimo mišiomis, dar kas kelintą sekmadienį ateitininkės patarnauja parapijiečiams paruošdamos kavą. Ir vėl čia matome Juriną Rugienienę ir Vitą Neverauskienę, kuri tęsia Polikaityno tradiciją tarnauti visuomenei, padėti ten, kur tik rankų trūksta. Dar vis kantriai vadovauja D.A. parapijos tarybai Janina Udrienė. Dar turim būrį mišių patarnautojų, lektorių, giedorių, dar galime džiaugtis turį kleboną lietuvį kunigą Aloyzą Volskį, dar tvirtas sendraugių dvasios vadas Alfonsas Babonas, dar aplanko mus buvęs dvasios vadas kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Atrodo, visu tuo reikėtų džiaugtis. Tačiau negaliu nutylėti ir tai, kas mane seniai neramina. Jei pirmą dešimtmetį ateitininkų religinis gyvumas buvo gana regimas rekolekcijų metu, per šventes, per gegužines pamaldas, gavėnios, Didžiosios Savaitės pamaldose, tai paskutinį dešimtmetį ryškus dalyvių mažėjimas. Mirusių vieton nauji neateina. "Visa atnaujinti Kristuje" įžodžius davę pradeda kritikuoti Bažnyčios įsakymus, abejoti išpažinties reikalingumu. Mažėja ir sekmadieninis bažnyčios lankymas, dalyvavimas advento susikaupimuose, gavėnios rekolekcijose.

Dainavoje vykusiose sendraugių, studentų, moksleivių, jaunučių stovyklose Detroito ateitininkai ypač pirmą dešimtmetį daug prisidėjo organizuodami maitinimą. Kiti buvo stovyklų vadovai, komendantai, būrelių vadovai, programų kūrėjai, paskaitininkai. Paskutinį dešimtmetį

ypač kursų organizavime daug dirba Birutė Bublienė, ji ir **“Moksleivių ateitininkų sąjungos programos vadovo”** ko-autorė kartu su Janina Udriene ir psichologu dr. Romualdu Kriaučiūnu, nors gyvenančiu tolokai nuo Detroito Lansing mieste, tačiau priklausančiu Detroito sendraugių skyriui ir savo įvairiopa veikla, ypač straipsniais spaudoje, tikrai sumaniai kėlusiu daugybę ateitininkiškos veiklos klausimų iki šių dienų.

Nors aš pats, ypač kai dar dirbau, ne visose sendraugių stovyklų dalyvavau, bet ne kartą Dainavoje pasigedau detroitiešių ateitininkų. Jų negausiai dalyvavo ir ateitininkų Studijų dienose per Darbo šventės savaitgalį. Tačiau ir negausus būrelis vis ilgą laiką buvom dainos ir giesmės puoselėtojai. Tik šįmet patyriau, kad dainą perima, ir tikiu dar ilgai ją dainuos čikagiečiai jaunieji Polikaičiai: Darius, Andrius, Marius ir Rima. Daina visada buvo ateitininkų veiklos palydovė, ji gyvybiškai svarbi ne savame krašte gyvenantiems.

Dargi svarbesnė yra malda ir giesmė. Kunigo Stasio Ylos giesmės žodžiais **“Gyvosios Dvasios duok visiems”** pavadinau 1981 m. dešimtojo ateitininkų kongreso giesmynėlį. Dabar dėmesys į Šventąją Dvasią kreipiamas 2003 - 2004 metų Šiaurės Amerikos Ateitininkų Tarybos siūlomą veiklos šūkiu: **“Pajuskime Šventosios Dvasios ugnį per katalikišką akciją ir Evangelijos pažinimą”**.

Minint 65 - erių metų sukaktį nuo prof. Stasio Šalkauskio steigto **“Gyvosios Dvasios”** judėjimo, ŠAA Taryba skatina visus ateitininkus atsinaujinti Gyvosios Dvasios judėjimo mintimi ir prašo savo narius:

Kasdieną asmeniškai melstis į Šventąją Dvasią.

Stengtis kas dieną artėti prie Kristaus ir Šventosios Dvasios, skaitant Šventąjį Raštą.

Organizuoti maldos ir Šventojo Rašto būrelius.

Gyvai vykdyti savo krikščionišką meilę artimui, padedant apleistiesiems.

Tapti panašesniais į Kristų per katalikišką akciją ir Šventosios Dvasios pagalbą.

Savo gyvenime ne kartą jutau Šventosios Dvasios veikimą. Net ir ryžtą rašyti Detroito ateitininkų veiklos prisiminimus laikau Šventosios Dvasios “pastūmimu”. Žinau, kad daug kur buvau smulkmeniškas; kai kam tos jaunučių ar moksleivių pavardės nieko nepasako, bet patiems paminėtiems bus mielas prisiminimas anų jaunystės dienų, primins jau primirštus draugus, globėjus, šeimos šventes, duotą įžodį kryžiaus ir vėliavos akivaizdoje.

Pranas Zaranka, Livonia 2004 m. sausio mėnuo.